herpy

ORMEØGLER

Imbricate Alligator Lizard

Barisia imbricata

Barisia imbricata er en kraftig, dagaktiv ormeøgle fra de kølige bjergskove og græsland i Mexicos centrale højland, ofte i 2.500-3.500 m højde. Den bliver 25-35 cm, hannen er ensfarvet brun eller grøn, og hunnen har lyse tværbånd. Arten føder 7-16 levende unger. Pasningen er kun sparsomt beskrevet, så vejledningen bygger på artens klima og på den nære slægtning *Gerrhonotus infernalis*.

Familie: Anguidae

SPECIFIKATIONER

DYRET

Voksenstørrelse	**25-35 cm** total længde inkl. hale
Levetid	**10-15 år**
Aktiv	**Dag**
Levevis	**Træboende og jordboende**
Biotop	**Bjergskov og tempereret skov og eng**
Sværhedsgrad	**Øvet**

PASNING

Min. terrarie	**90 × 60 × 60 cm** L × B × H til 2 voksne dyr
Temperatur, dag	**20-25 °C**
Hotspot	**30-34 °C**
Temperatur, nat	**8-14 °C**
Luftfugtighed	**40-70 %**
Vand	**Vandskål**
UVB	**Anbefalet** Ferguson-zone 2
Kost	**Insekter og orme/snegle**
Holdes	**Enkeltvis eller parvis**

AVL

Formering	**Levendefødende**
Kuldstørrelse	**7-16 unger**
Kuld pr. år	**1**
Drægtighed	**190-215 dage**

BESKYTTELSE OG PAPIRER

CITES	**Ikke omfattet**
EU-bilag	**Ikke omfattet**
IUCN	**Ikke truet (LC)**

Arten står hverken på CITES-listerne eller i EU's forordning 338/97, så der kræves ingen CITES-papirer. Arten er ikke blandt de dyr, som private ikke må holde i Danmark (BEK nr. 1261 af 17.11.2015). Spørg sælger om dyrets oprindelse.

Om arten

Barisia imbricata er en kraftig ormeøgle med et bredt hoved, korte lemmer, en lang, kraftig hale og store, kølede skæl, der ligger som tagsten over hinanden. Navnet *imbricata* betyder netop "overlappende". Slægtsnavnet *Barisia* kommer af det græske ord for "tung" og peger på den robuste krop.

Kønnene kan skelnes på farven. Hannerne er ensfarvet brune, olivenfarvede eller grønne. Hunnerne er brune med lyse tværbånd hen over ryggen. Enkelte dyr har det modsatte kønnets mønster, så farven alene er ikke et sikkert kønstegn. Hannerne har større hoved, kraftigere kæber og højere vægt end hunnerne, men længden er den samme: krop og hoved bliver op til omkring 14 cm, og med halen når dyret 25-35 cm. Halens længde er et skøn, fordi halen ofte er mistet og vokset ud igen. En voksen hun vejer omkring 30 g.

Arten blev beskrevet af Arend Friedrich August Wiegmann i 1828 under navnet *Gerrhonotus imbricatus* og er typeart for slægten. Tidligere blev flere bestande regnet som underarter, men de er i dag selvstændige arter, blandt andre *Barisia ciliaris*. Ældre pasningsoplysninger under navnet *B. imbricata* kan derfor gælde nærtbeslægtede arter.

Hannerne bider hinanden i kampe om territorier, og næsten alle har mistet halen mindst én gang. Dyret er sky og bider hårdt, hvis det bliver grebet. Levealderen i fangenskab er ikke dokumenteret; 10-15 år er et skøn.

Udbredelse og levested

Barisia imbricata lever kun i Mexico og findes først og fremmest i det tværgående vulkanbælte, med fund bl.a. i Jalisco, Michoacán, Mexico, Morelos, Hidalgo, Puebla, Veracruz og Oaxaca. Typelokaliteten er afgrænset til Distrito Federal, det nuværende Mexico By. Udbredelsen er opsplittet af landbrug og bebyggelse.

Bestande, der tidligere blev regnet med, fx fra Querétaro, hører i dag til andre arter, bl.a. *Barisia ciliaris*, og er ikke medtaget på kortet.

> **Oprindelig udbredelse:** Mexico.

LEVESTED

Barisia imbricata lever i tempereret skov af fyr og ædelgran og på græsland med tuegræs, langs hegn, stengærder og kanaler, hvor der er sten og skjul. Arten findes fra omkring 2.100 m op til omkring 4.000 m, og de fleste fund er fra 2.500-3.500 m. Dagene er milde, og nætterne er kølige; regntiden er om sommeren, og vinteren er tør og kølig.

Dyret er dagaktivt og især jordlevende, men klatrer også i buske og træer. Det søger skjul under sten, i sprækker og i græstotter og jager aktivt efter insekter, edderkopper og andre leddyr; små hvirveldyr tages af og til. Aktive dyr i naturen har en kropstemperatur på omkring 22 °C i gennemsnit, men arten kan være aktiv fra omkring 9 °C til omkring 37 °C. Den foretrækker en kropstemperatur på omkring 28 °C, og den kritiske grænse ligger ved omkring 37 °C.

Arten er vurderet som ikke truet (LC) af IUCN.

Pasning

TERRARIET

Der findes kun lidt viden om pasningen af *Barisia imbricata*. Arten lever i et køligt højland med milde dage, kolde nætter og regn om sommeren. Den nære slægtning *Gerrhonotus infernalis* har samme levevis og er langt bedre kendt i fangenskab; *Gerrhonotus liocephalus* og *Elgaria multicarinata* kan også bruges som sammenligning. Tallene for terrarie, lys og luftfugtighed er lånt fra *G. infernalis*, mens temperaturerne bygger på målinger af *B. imbricata* selv og på klimaet i højlandet.

Et par skal have et terrarie på mindst 90 × 60 × 60 cm (længde × bredde × højde). Større er bedre, for dyrene bruger hele gulvet og lidt af højden. Flere hanner må ikke holdes sammen: de kæmper, og det går ud over hale og hud.

Bunden er en dyb blanding af sand, grus og havejord eller tørv, dækket af et tykt lag løv og tørt græs, så dyrene kan grave og skjule sig. Indret med flade sten, bark og skifer som skjul og med grene i flere højder. Levende planter som tuegræs, agaver og bregner giver dækning. Fugtigt underlag under en vandskål giver et fugtigt skjul. Vælg et terrarie, der holder temperaturen stabil og kan holdes køligt om natten; net eller godt ventileret glas fungerer bedre end tætte terrarier om sommeren.

Læs mere: Luftfugtighed, forstøvning og ventilation

TEMPERATUR

Om dagen skal luften i terrariet ligge på 20-25 °C, med en solplads på 30-34 °C under en halogenspot, hvor dyret kan varme sig op til omkring 28 °C. Solpladsen må ikke komme højere: dyret tåler kun omkring 37 °C, og over 30 °C falder aktiviteten kraftigt. Om natten skal det være køligt, omkring 8-14 °C, og nattetallet er et skøn ud fra højlandsklimaet. Mål med digitale termometre.

Temperatur og dagslængde følger årstiden: varmest om sommeren, køligere og med kortere dag om vinteren, så dyret er mindre aktivt og spiser mindre. En egentlig vinterhvile er ikke dokumenteret, og drægtige hunner skal ikke køles ned yderligere. Frost er aldrig i orden.

Sørg for, at dyret altid kan søge væk fra varmen, og skift pærerne, når de mister effekt.

Læs mere: Varme og temperatur Læs mere: Vinterhvile og årstider

LUFTFUGTIGHED OG VAND

Luftfugtigheden skal være moderat, omkring 40-70 %, med højere fugt i skjulene. Tallet er lånt fra *G. infernalis*. Forstøv terrariet to til tre gange om ugen om sommeren, så regntiden efterlignes, og sjældnere om vinteren. Stil altid en lav skål med frisk vand i terrariet, og fyld den af og til over, så underlaget omkring bliver fugtigt. Dyret drikker sjældent af skålen og dækker en del af sit behov gennem føden og de fugtige skjul.

Terrariet skal tørre mellem forstøvningerne, så der ikke opstår skimmel.

LYS OG UVB

Arten er dagaktiv og har brug for kraftigt lys og UVB. Brug et T5 HO-rør, så UV-indekset går fra 0 til 3 gennem terrariet, svarende til Ferguson-zone 2, og så dyret kan søge ud af UV-lyset. Afstanden mellem rør og solplads afhænger af rørets styrke og af net, og den bør kontrolleres med en UV-måler. Suppler med LED-lys på omkring 6.000 K, hvis der er levende planter.

Lyset kobles til et tænd-sluk-ur, der følger årstiden: omkring 14 timer om sommeren og omkring 10 timer om vinteren.

Læs mere: Lys og UVB

FODER

Barisia imbricata lever af insekter og andre smådyr og jager aktivt. Giv en varieret kost af fårekyllinger, kakerlakker, græshopper, melorme, vokslarver, vandrende pinde, bænkebidere, snegle, edderkopper og fluelarver. Foderdyrene skal højst være lige så store som dyrets hoved og have fået god føde i mindst et døgn.

Dyret tager gerne foder fra en pincet, og det giver god motion. Unger fodres hver anden dag, voksne to til tre gange om ugen. Støv foderet med kalk og et multivitamin uden D3, fordi UVB dækker behovet for D3. Drægtige hunner skal have ekstra kalk og mere foder.

Læs mere: Foderdyr: hold og avl Læs mere: Kalk, vitaminer og tilskud

ADFÆRD OG HÅNDTERING

Arten er sky, men kan med tiden blive rolig. Den soler sig på sten og græstotter og jager ved at snige sig ind på byttet. Et skræmt dyr bider hårdt, og et bid kan gøre ondt, så håndter kun dyret, når det er nødvendigt. Vildfangne dyr er langt mere nervøse end opdrættede.

Hannerne er territoriale og kæmper, så de skal holdes hver for sig. Et par kan holdes sammen, hvis der er plads og skjul nok, men skil dem, hvis den ene får sår. Halen kan smides af som afledning og vokser kun delvist ud igen. Vask hænder efter kontakt med dyr og terrarie, for krybdyr kan bære salmonella.

Læs mere: Karantæne og hygiejne Læs mere: Køb af dyr: opdræt, vildfang og transport

Avl

KØNSMODENHED OG KØNSBESTEMMELSE

Kønnet ses først og fremmest på farven: hannerne er ensfarvede, hunnerne har lyse tværbånd, men enkelte dyr har det modsatte mønster. Hannerne har et større hoved og en tydelig udbuling ved halens rod. Hunnerne kan få unger fra en kropslængde på 8-10 cm fra snude til kloak, afhængigt af bestanden. Alderen ved kønsmodenhed er ikke dokumenteret for arten.

PARRING

Parringen sker om efteråret, omkring oktober. Hannen griber hunnen om nakken med munden. Giv hunnen god kondition fra sensommeren og skil dyrene, hvis hun får sår. Hannerne skal holdes adskilt, så de ikke kæmper om hunnen.

ÆGLÆGNING OG KULD

Arten føder levende unger og lægger ikke æg. Parringen følges af ægløsning i november og begyndelsen af december, og drægtigheden varer hele vinteren og det meste af foråret; ungerne fødes i maj eller juni. Hunnen får højst ét kuld om året. Et kuld er på 7-16 unger. Store hunner får flest, og hunner fra de højeste egne får færre. Giv hunnen rigeligt foder og kalk gennem hele drægtigheden og lad hende være i ro.

INKUBATION

Der er ingen æg at udruge. Drægtigheden varer 27-31 uger, altså 190-215 dage, regnet fra ægløsningen, og det er det tal, der står i boksen. Hold hunnen i ro i et køligt, fugtigt og ventileret terrarie med skjul, og fortsæt med den årstidsvarierende temperatur. Skil hunnen fra andre dyr, før hun føder.

OPDRÆT AF UNGER

Nyfødte unger er ofte ensfarvede som hannerne, og hunnernes tværbånd kommer først senere. Ungernes krav svarer til de voksnes. Giv dem små fårekyllinger, bananfluer, fluelarver og små kakerlaknymfer og støv med kalk. Fodr hver anden dag, men giv ikke flere dyr, end ungerne når at spise. Hold dem adskilt eller i små grupper med mange skjul, så de ikke napper hinanden, og skil hannerne, når de bliver kønsmodne.

Sundhed og typiske fejl

Arten er hårdfør, når kravene til køling og lys er opfyldt, men der findes kun lidt viden om sygdomme hos den. De typiske problemer for ormeøgler er:

- Overophedning, hvis solpladsen er for varm eller terrariet for lunt om natten.
- Knogleskørhed ved for lidt UVB og kalk, især hos unger og drægtige hunner.
- Fedme ved for fede foderdyr og for lidt motion.
- Mider og indvendige parasitter. Nye dyr bør være i karantæne i mindst tre måneder.
- Skimmel og luftvejsinfektion ved for våd, stillestående luft.
- Bid- og haleskader mellem hanner, der holdes sammen.
- Fødselsproblemer og døde unger hos drægtige hunner, der er stressede eller kolde.

Et sundt dyr har klare øjne, en fyldig hale og spiser regelmæssigt. Taber dyret sig, spiser ikke eller trækker vejret med åben mund, skal det til en dyrlæge med erfaring i krybdyr.

Spørg altid dine kloge bekendte

Vejledningen er et godt sted at begynde, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskellige, og meget af det vigtigste lærer man af dem, der har holdt arten i årevis. Tal med en avler, en erfaren holder eller en dyrlæge med forstand på krybdyr og padder, før du anskaffer dyret - og igen, hvis noget ser forkert ud.